JANI BAKE

ORATIO

DE PRINCIPUM TRAGICORUM MERITIS,
PRAESERTIM EURIPIDIS.

HABITA D. XXV NOVEMBRIS ANN. MDCCCXV.

CUM IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA PHILOSOPHIAE THEORETICAE ET LITERARUM HUMANIORUM EXTRAORDINARIAM PROFESSIONEM PUBLICE AUSPICARETUR.

LUGDUNI BATAVORUM,
APUD S. ET J. LUCHTMANS,
ACADEMIAE TYPOGRAPHOS,
MDCCCXVII.

L. S.

Cum haec oratio et mihi displiceret ipsi, neque iis, quorum judicio plurimum tribuere soleo, valde eam placuisse intelligerem, nulla ratione adduci potui ut proferrem, quod continere mallem, quam cum legi obtemperandum esse viderem. Neque enim id vel ad laudem meam conferre, vel ad aliorum utilitatem pertinere arbitrabar: quarum tamen illam, nisi adeptus ero, aequo animo feram, qui tenui quodam dicendi genere utor, neque vim aut gravitatem, quam natura non attulerit, sequendam mihi existimo. Utilitas eo minor sit necesse est, quo magis à disputandi subtilitate et docendi ratione cavendum erat. Igitur in tanta et ingenii mei tenuitate, et rei ipsius difficultate, ut aequos judices haec qualiscumque scriptio nanciscatur, vehementer opto.

MAGNI-

MAGNIFICE RECTOR!

PERILLUSTRES AC GENEROSISSIMI ACADEMIAE CURATORES!

AMPLISSIMI, NOBILISSIMI, CIVITATIS CONSULES, JUDICES; QUIQUE IIS A CONSILIIS ESTIS VEL AB ACTIS, VIRI GRAVISSIMI!

QUOCUMQUE DOCTRINARUM ATQUE ERUDITIONIS GENERE CONSPICUI, PROFESSORES CLARISSIMI!

ARTIUM ET LINGUARUM LECTORES PERITISSIMI!

ORACULORUM DIVINORUM INTERPRETES VENERANDI!

ARTIUM ET SCIENTIARUM DOCTORES, VIRI CONSULTISSIMI!

CIVES, HOSPITES, SIVE NATALIUM SPLENDORE, SIVE MUNERIBUS, SIVE INGENIO, SIVE VIRTUTE SPECTABILES, AUDITORES HONORATISSIMI!

VOS DENIQUE ADOLESCENTES ORNATISSIMI, QUI PER HUJUS ACADEMIAE STADIA AD INGENII DOCTRINAEQUE LAUDEM CONTENDITIS, FLOS JUVENTUTIS, ORNAMENTUM ACADEMIAE, SPES PARENTUM, PATRIAE, HUMANITATIS!

Quae-

Quae res singulae plurimum in dicendo valent, ab eoque, qui in conventu hominum verba facere audeat, postulantur, eas sentio universas in me desiderari. Quum enim omnis bene dicendi facultas, partim à ratione et via, plurimum à naturae dotibus proficiscatur, quantam vel studii constantiam, vel ingenii felicitatem eorum esse existimabimus, qui, quodcumque oratione tractandum sumserint, primum ita explicare solent, ut doceant, tum ut audientium animos mira verborum sententiarumque vi ac dulcedine suavissime afficiant? Atque ab illa universa perfecti oratoris laude si discesseris, animumque ad hoc ipsum dicendi genus revocaveris, quod hujus loci esse videtur; nihilo minus, quae rudem et imperitum deterreant, plurima esse video. Mitto caetera: id dicam, quod spectavi. Nimirum ut Vos, H. H. A. A., mecum reputaretis, quum nisi ingenium et exercitationem, at rerum scientiam soleatis requirere, quanta res sit, et quam ardua, non solum, quae ipse scias per-

spicue prodere, sed ita proponere, ut communia proprie dicas, itaque primum grata, postremo magna et gravia videantur. Quod si plerisque perdifficile, ut est, ita videtur; si mihi haec dicendi provincia non expetita, sed lege imposita est; si Vobis praeterea acerrimis iisque liberrimis utor judicibus; quis miretur, si me cum magno metu in hunc locum adscendisse dicam? Quis aegre ferat, si Vestrarum aurium judicium reformidare me affirmem? Nisi illud, quod à plerisque in ipso introitu orationis dici solet, mihi reticendum sit, si vere dicatur: aut quasi minus tironem deceat id confiteri, quod alii, vel aetate confirmati, vel doctrina instructi, vel studio et ingenio exercitati, praedicare de se non dubitarunt. Quid quaeritis? tanta videbatur oneris molestia, quam nisi perpetua officii consideratione, incredibili industria, Vestraque in primis benevolentia, superari nullo modo posse arbitrarer.

Quae cogitationes si animum meum anxium et sollicitum habuerunt, ut pene ex tot ac tantis difficultatibus emergere non posse viderer: aliae fuerunt, quae mirifice me erigerent et confirmarent. Primum ipsius muneris, quod mihi auspicandum erat, singularis est cum dignitate conjuncta utilitas, quae ut ad plures pertineat, omnibus viribus enitar, me quidem incredibiliter ad laudis studium excitare solet. Tum argumentum erat ad dicendum eligendum; cujus solet quidem difficilis esse optio, difficile consilium, nec tamen illud sine multa delectatione, sive recordandi ad quaerendum, sive judicandi ad eligendum. Quanta enim et quam praestans sit Veterum Literarum disciplina, nemo Vestrum est qui ignoret. Equidem cum eorum omnium quae in hominum scientia versantur amplitudinem et totum ambitum mente persequi conor, universae doctrinae rationem et ingenii laudem ad humanae societatis similitudinem componere soleo. Ingenio profecto et sollertia, veluti communi quodam vinculo, continentur cuncta: multorum autem propior est societas, quorumdam interior etiam, singularumque disciplinarum cum singulis arctissima col-

colligatio, ut omnis communio in exiguum angustumque conclusa esse videatur. Universam illam societatem studio et ratione amplecti, majus esse videtur, quam pro humani ingenii imbecillitate: sed inique, ac pene dicam sordide doctrinae laudem illi interpretantur, qui contractâ illâ inter duas aut paucas artes colligatione unice delectantur. Plurimorum sine dubio studia et admirationem sibi una vindicabit bonarum literarum disciplina, optimarumque artium societatem naturali vinculo complectitur. Quid enim dicam has in ipsa Graecia, mirabili quadam ingeniorum bonitate et frequentia, ita vel inventas esse et excultas, vel acceptas et perfectas, ut in nullo non doctrinae genere principes extiterint, nec nisi sero in quibusdam superati esse videantur. Quid de Romanis dicam, qui quum in dispari genere elaborassent, tamen et ipsi has mansuetiores musas coluerunt, et utriusque rationis studia longe lateque protulerunt. Quid de Graecorum Romanorumque paucissimis, ut ex tanto ingeniorum proventu, monumentis doctrinae; quae è communi literarum omnisque elegantiae naufragio servata, cogitandi dicendique prudentiam suscitare, et gravissimarum rerum studia propagare potuerunt, jam interjecta barbarie fere exstincta et interemta.

Verum ut ex infinita illa contemplatione, mea quoque in exiguum contrahatur oratio, et temporis simul augustiae meique ingenii tenuitati accommodetur; ut alii Scriptores multum, ita magis me advertunt antiquiores illi, Poëtae praesertim, quorum praestantissimis operibus, recentior aetas nihil habet, quod anteponat. Igitur nunc quidem haud ineptum visum est spectare, quae sint *principum illorum Tragicorum, et praesertim Euripidis merita.* Quid enim Tragoediâ vel suavius ad delectandum, vel ornatius aut copiosius ad commovendum virtutisque studium inflammandum excogitari potest? aut quis Aeschylum grandiloquentiâ et sublimitate, quis Sophoclem facundia et veritate, quis Euripidem ubertate ac limato dicendi genere, quis eum admonitionis prudentia et senten-

tia-

tiarum gravitate umquam assecutus est? Tot ac tantas excellentissimorum ingeniorum virtutes, dum, quantum facultate assequi possum, diligentius hac horâ persequor, etiam atque etiam Vos rogo, A. A. H. H., ut auribus mihi linguisque faveatis.

De poëtis Graecis nemo sane recte judicabit, nisi qui in ipsis Graecorum moribus et ingenio primordia harum literarum investigare velit. Quo loco mirari subit, cum semel sacrorum ratio aliunde allata, et Graecorum ingenio multum esset amplificata variisque traditionibus ornata, quam omnia ad hilaritatem composita fuerint. Ita nihil severitatis, nihil moestitiae, laeta omnia et illustria, divinis ipsis ad humanarum rerum similitudinem translatis. Sive igitur statis anni temporibus frugum primitias Diis offerrent, omnium bonorum auctoribus, sive eorumdem iram lauto sacrificio placarent, sive quotidiano usu nullum esset convivium, quin à Deorum cultu exordium haberet: omnem vitae fructum et laetitiam, omnem animi remissionem à laborum molestiis liberati, genioque indulgentis, in antiquissimis jam Graecorum sacris reperiemus. Hinc apud Homerum, qui nobis Jonici ingenii venustissimam imaginem reliquit, frequens carminum mentio, quibus ad citharam canendis vel Deorum laudes, vel Heroum illustria facinora in conviviis persequebantur: hinc Chori, hinc certamina illa publicis etiam festis adhibita, quorum victores Lyricorum suavissimis modis celebrari solebant. Quid multa? Nata est Graecorum poësis et musica è cultu Deorum, eademque est Graecarum literarum omnisque eruditionis origo.

Longum sit, explicare singula: et nunc quidem satis est illud intelligere, quanta fuerit Poëtarum illorum vis in Graecorum de omni genere doctrinae opiniones; qui nulla historia, nulla theologia, philosophia nulla utebantur, nisi quae numerorum dulcedine et musica voluptate animum simul et aures demulceret. Atque ita exstitit potissimum vinculum illud earum artium quae ad humanitatem pertinent.

Sic

Sic honor et nomen divinis vatibus atque
Carminibus venit.

Nam, posteaquam exorti essent, qui historiam et philosophiam pedestri oratione explicarent, quum quorumdam ingenia quasi adulta et corroborata nudis verbis planisque sententiis mallent, quam poëtico numero, ad rerum gravissimarum cognitionem contendere; exuta est utraque disciplina non tantum venustissimo ornatu, sed communia illa studia dissociata sunt, eaque ipsa divulsa, quae natura prudentissime copulasset. Igitur quum haec ratio magis magisque invalesceret, eos demum probatos fuisse universis accipimus, quorum oratio paullum assurgeret, et carminis similitudinem referret. Atque haec erant, quae clamores et admirationes in Herodoto efficerent, cum in celeberrimo Graecorum conventu historias recitasset; haec, quae Platonis scriptis divinos illos vatum honores conciliarent.

Sed, ut propius ad id, quod nobis propositum est, accedamus; nusquam facile illustriora extiterunt poëseos studia, quam Athenis. In publicis quidem sacrificiis, quae Delphici oraculi auctoritate peragebantur, dominabantur Poëtae precum hymnorumque verbis, cantus item et chori rhythmo composito, ut omnis circumstantium turba flebilibus vocibus in varios affectus raperetur (*). Verum maxime in festis apparuit, quanta esset apud Athenienses legum et morum et studiorum conspiratio. Quum enim antiquissimi eorum reges complura festa instituerint, in his omnibus hanc vim intelligo fuisse, non ut ita conformatos esse mores existimem, sed, quo sua sponte hominum ingenia ferrentur, ad id accommodatos fuisse publicos ludos. Quo loco Platonis (**) auctoritatem usurpare, quid vetat? Laborum, inquit, requietem, cum hominibus Dii concessissent,

(*) PLATO *Legg.* VII. *p.* 800. *D.*
(**) *Legg.* II. *init.*

sent, fieri non potuit ut prorsus quiescerent et languerent: sed ut parvuli continuo motu et sono delectentur, ita ipsos etiam, ubi otium esset, corporis et vocis exercitationes delectandi caussa instituisse: quoque acriore essent harmoniae et rhythmi sensu instructi, quam caetera animantia, eo magis et vocem et motum ita composuisse, ut et in cantu et in saltatione non tantum singulorum, sed et universorum, decorum illud exsisteret, eaque voluptatis species, quae à turpitudine plurimum abesset. Hinc primam humani generis institutionem repetebat, cujus Musae et Apollo et Bacchus auctores et praesides haberentur. Cujus rei si forte historiae potius quam philosophorum testimonium requiritis, omnes artes, quibus puerilis aetas et juventus Athenis imbuebatur, ad publicorum certaminum fructum et laudem spectasse reperietis. Nil dicam de palaestrae studiis, in quibus omnia ad corporis praestantiam et dignitatem referebantur: nil de victorum laudibus, unde apparuit, id quod Solon apud Lucianum (*) disputat, quanta ejus contentionis vis esset ad gloriae studium inflammandum. Nos mansuetiora illa studia spectemus, quae, ubi cum illis asperioribus conjuncta essent, non tantum elegantiae decorique sensum exacuerunt, sed et mores utilissimis exemplis ac praeceptis instruxerunt.

Vos enim, A. A., jamdiu expectare existimo quorsum ista ferant. Ipsum vero Tragoediae ortum cernimus. In Panathenaeis quidem aliisque Atheniensium festis recitari carmina poëtarum, Homeri, Hesiodi, Lyricorum, Dithyramborum, Solonis aliorumque, eoque honestissimo musico certamine adolescentes uti solitos fuisse, quo majores natu mirum in modum delectarentur; haec igitur, si minus ad ipsam Tragoediae originem caussamque referenda, non sunt tamen negligenda nobis, qui Tragicae musae auctoritas in vulgus, quanta fuerit, declarare cupimus. Quid enim?

(*) *T. II. de Gymnasiis.*

enim? Summam eruditionem, auctore Cicerone (*), Graeci sitam censebant in nervorum vocumque cantibus: sed ea ipsa praestantiorem disciplinam continebat philosophiae, cujus ad vitam regendam, ad opinionis prudentiam, virtutis studium, et pietatis erga deos, auctores praeter illos ipsos poëtas habebant nullos. Cumque eorum certaminum, quae corporis viribus, velocitate, fortitudine cernebantur, victores in summa Graecorum omnium admiratione essent, ut haud pauci fuisse dicantur, qui tantae gloriae adipiscendae caussa aetatem omnem in una corporis excercitatione consumerent: qualis poëtarum existimatio fuerit necesse est? quanta auctoritas? Qui non vivi tantum carminibus ipsi certabant, sed et mortui praestantissimis operibus adolescentiae studia retinebant, multorum aures simul animumque oblectabant, omnium denique summa religione colebantur. Nec mirum, si divinis nominibus eorum memoria ornaretur, qui revera ex hac terra ad superos transiisse viderentur. Athenis profecto erat illud Ovidianum *Vivet Maeonides*, ubi, cum reliqua *mortalia facta perirent*, divini vates universae civitatis studiis et legibus veram agere vitam existimabantur.

Tanto studio, A. A., poëtarum laudes praedicanti, ubi ad Tragicos venero, verba mihi defutura videantur, si vel rei ipsius magnitudo orationis ornamentis indigeret, vel nihil hucusque à me demonstratum atque effectum esse arbitraremini. Nam si ex rudi et incomposito certaminis genere, si ex temulento rusticoque ludo, ex ludicro sermone et inani pompâ, unius viri ingenio, poëseos et musicae et saltationis ea conjunctio nata est, quae orationis sublimitate, numerorum arte, et elegantissimis chorearum motibus omnium admirationem excitaret, si Tragoediae parens Aeschylus vere habitus est; vix tanto viro dignum satis praeconium

(*) *Tusc.* I. 2.

nium reperiemus; nisi ut eum, quamvis in dispari genere, proxime ad Homeri laudem accessisse dicamus. Igitur, simulatque hic fabularum non tantum argumentum a Deorum et Heroum factis repeteret, ac subinde avitam Atheniensium in omni genere virtutis gloriam luculentissime proponeret, sed et scenico apparatu, theatro, Choris splendidioribus, Dionysiorum licentiam non modo corrigeret, sed honestaret etiam, incredibile dictu est quantum ipsius exemplum ad aliorum operam et industriam excitandam valuerit, quantoque studio Bacchi festa non dicam ab Atheniensibus, sed ab universis (*) Graecis expetita sint. Et Aeschyli quidem grandiloquentia eo magis tum placebat, quod in eam aetatem incidisset, quae Persas summa Atheniensium fortitudine pulsos fugatosque viderat, ut omnium animi magna quaevis et illustria agitarent et sentirent. Sed chori in primis erant, in quibus instruendis et erudiendis civitas ipsa universa summam curam ponere solebat. Cui rei à singulis Tribubus Choragi praeficiebantur è ditioribus civibus: quorum in ipso munere diligentiam et splendorem saepe victoriae laus sequebatur, quin et largitioni et magnificentiae haud raro multitudinis benevolentia, summaeque in republica auctoritatis spes et amplitudo honorum proposita erat. Tanta habebatur eorum cum dignitas, tum studium rei publicae. Quo loco Atheniensium levitatem mirari oportet, quam nulla graviora studia, nullae publicae calamitates, non ipsa ratio civitatis ad liberrimum populare imperium commutata, temperare potuit. Igitur praesentis temporis voluptate maximopere commovebantur: publicorum ludorum tempora, partes, magistratus, certamina, omnia certis legibus finita et descripta, mira omnium diligentia et contentione administrabantur, nequicquam saepe reipublicae temporibus privatorum operam et opes flagitantibus (**). Tali ingenio quum Athe-

(*) AESCHIN. *Adv. Ctesiph. T.* III. *p.* 428. 438.
(**) DEMOSTH. *Philipp.* I. *T.* I. *p.* 50.

Athenienses uterentur, nolite dubitare, A. A., Tragoediam unum fuisse scribendi genus, quod, simulac natum esset, continuo et vires acciperet, et ad eam praestantiam perveniret, quam alii, quamvis magni viri, sed aliis in locis aliisque temporibus, imitari studuerunt, reddere imitando numquam potuerunt. Cumque aliae artes vix singulis aetatibus singulos excellentes auctores nancisci solent, Tragoediam, ut inquit Vellejus Paterculus, una, neque multorum spatio annorum divisa aetas, per divini spiritus viros, Aeschylum, Sophoclem, Euripidem, illustravit.

Atque hi tanti viri, quum in eodem genere elaborarent ita, ut, praeter victoriam in Dionysiacis, nil magnopere in vita expetendum existimasse viderentur, quam diversi fuerunt inter se, et tamen in suo quisque genere perfectus! Singulorum laudes persequi et in longiorem nos traheret disputationem, et veteres ipsi, quique post renatas literas harum rerum intelligentes extiterunt, ita judicarunt, ut de eodem argumento me balbutientem non requiratis. Satis est illud commemorare, ex Aeschyli tumore et ampullis, multum remissum esse ab iis, qui eum secuti sunt: et in quo parens ille Tragoediae offendisset, id à reliquis vitatum esse, qui magis magisque ad actionis verisimilitudinem ac dignitatem, ad decorum scenae ornatum, et ad numerorum libertatem et suavitatem fabulas composuerunt. Aeschylum igitur mortuum etiam ad Dionysiacorum certamen vocarunt, ut correctis ejus fabulis alii poëtae de palma contenderent. Neque hoc praetereundum est, quamvis veterum Criticorum judicio, praeter Aeschylum, Sophocles tantum et Euripides principatum tenuerint, adeo ingentem fuisse Tragicorum poëtarum numerum, eosque tot, non dicam industriae, sed ingenii et elegantiae monumenta reliquisse, ut ea res illustri exemplo sit, quantum ad literarum florem valeant publica civitatis instituta, quibus factum est, ut luxuriantem quasi summorum ingeniorum segetem habuerint Athenae.

Hucusque, A. A., satis à me dictum esse arbitror de origine et caussis Tragoediae. Atque jam multos fore Vestrum suspicor, qui aliud quid à me exspectent, quique sermonem omnem meum in tritis et pervulgatis rebus consumi mirentur: quae sit tandem Tragoediae vis tanta, quaeritis, ut ejus commendatio non frustra à me suscepta videatur.

Tragoedia, non rhetorum, sed Platonis definitione, est imitatio vitae, non ad risum, ut Comoedia, sed rei seriae, gravis et magnae. Quae ejus indoles quum talis fuerit, erunt, opinor, qui existiment genus hoc ab Atheniensium abhorruisse levitate, nec nisi *nugari* solitam fuisse Graeciam,

Sub nutrice puella velut si luderet infans.

Ut mirum fortasse videatur, et tamen verissimum sit, non tantum ad illas fabulas spectandas adolescentes â majoribus natu deductos esse, velut in quamdam sapientiae disciplinam, sed longe maximam in his spectaculis audientium multitudinem, acerrima studia fuisse (*). Igitur cum ex heroica aetate personas assumeret fortunae vicissitudinibus in alterutram partem, vitiis item et virtutibus claros et illustres, primum illud consequebatur, ut quotidianae vitae speciem, sed in sublimi positam exemplo, referret, cujus et vim universi agnoscerent et majestatem suspicerent: tum, ut misericordia et terrore ciendo incredibiliter homines vel ad honestatem expetendam, vel ad turpitudinem fugiendam commoveret. Percellebat enim spectatores rei partim verae partim fictae atrocitas et magnitudo, praesertim cum verborum facibus sententiarumque insignibus pertexta et amplificata accederet oratio.

Ani-

(*) ARISTOPH. *Ran.* 1038—1130. PLATO. *Legg.* II. *p.* 658. *D.* LUCIAN. *l. c.*

Animadvertitis, A. A., quanta Tragoediae cum historiâ similitudo intercedat. Quod ipsum etiamsi in laudem dictum sit, vereor ut satis poëtarum illorum operam et ingenium praedicaverim, et extulerim. Sic enim sentio, quum utriusque laus rerum gravitate contineatur, et civilium virtutum patriique moris commendatione, tamen si utilitatem spectemus, multis partibus Tragoediam antecellere. Qualem utilitatem? eam nimirum quae in civium moribus totiusque populi emendandis versatur, ut clarissimis utriusque fortunae exemplis propositis, homines salutari admonitione ad bene prudenterque vitam degendam adhortetur. In quo consilio (nam idem utraque habet) quid interresset inter utramque, prudentissimus scriptor Polybius (*) animadvertit. Historia docendi cupidos docet, Tragoedia auditorum magnam turbam percellit: illa sermonis veritate utitur, aequabili et sedata oratione legentes sine satietate tenet ac delectat, haec veritatis vim auget verisimilitudine, audientium animos quibusdam affectuum luminibus allicit: illius fructus non nisi expetitus percipitur, hujus utilitas, aurium simul oculorumque adjuncta voluptate, obruit omnes vel invitos, et mirabiliter in plurimos tamquam influit. Constantes ac diuturnos doctrinae fructus, ingeniique oblectamentum ad eos item pertinere, qui multis seculis post perfectis historiae monumentis usuri sunt, contraque Tragoediae auctoritatem fere extra actionem perire, et verissime dicitur, et ejusmodi est, ut eo potissimum ex hac laudis contentione superior discedat Tragoedia. Nisi frustra ostenderimus Atheniensium ingenium unice sacris ludis, ludorumque certaminibus delectatum, eamque fuisse eorum et disciplinam et publica instituta, ut nullis fere, nisi poëtarum carminibus, literis uterentur. Itaque postquam inde excerpta est rerum gestarum narratio, pedestri oratione consignata, nobilissima ars ex vitae luce ad scholae umbram:

(*) II. 56.

bram paullatim est detrusa. Est profecto praestantissima historiae laus, qua veritatis nuncia, memoria vetustatis dicitur: Atheniensium levitas ad historiae veritatem frigebat, majoremque fidem faciebat illustris illa veritatis imitatio, qua tam vividis coloribus naturae vis exprimebatur, ut sensibus ipsis subjiceretur. Atque Dii boni! quanta efficacitas! Ipsi praesentes summorum virorum casus intuebantur, lamentatione movebantur, furore terrebantur, scelera exhorrescebant, fortunam commiserabantur: fiebatque illud, quod Horatius ait:

Ut ridentibus arrident, sic flentibus adflent.

Affectibus ciendis potissimum Tragoediae officium continebatur, maxime terroris et commiserationis. Atque ad eos, ut ad reliquas animi perturbationes, natura nos ipsa formavit: quique eas non naturales dixere philosophi, acerrimo, opinor, contentionis studio, aut falsa quadam sapientiae opinione statuerunt. Sed ut boni opinione, et voluptatis sive praesentis sive futurae, ita saepe vel efferimur vel ardemus, ut honestate relicta, in turpitudinem incidamus; sic metus ac doloris commotiones salutarem illam animi contractionem pariunt et molestiam, qua virtutis et modestiae semina eliciantur et maturescant. Igitur non tantum resistere vehementioribus animi motibus, iisque veluti frenum quoddam rationis injicere, sapientiae habitum est; sed et perturbationum mediocritates scienter ad cujusvis virtutis adhibere perfectionem, ea demum utilissima est philosophiae disciplina. Hoc Tragoedia praestabat. Promethei quanta fuerant in hominum vitam beneficia! Talem ac tantum virum Jovis crudelissimo imperio vexari, ac foedis vinculis et cruciatibus torqueri, spectatorum animos non tantum egregie sollicitabat, et commiserationis sensu perfundebat, sed et ipsorum miserias tolerabiliores reddebat, ut nisi plane absPergeret vitae molestias, certe aequiore animo ferrent.

Quid,

Quid, quod haec aegritudo ex alterius incommodis, cautos reddit nos et munit adversus mala futura? Noxa enim, ut hoc ipso Prometheo auctore utar, coeco errore oberrans, ab eo qui nunc laborat, ad alium deinceps et alium volitat. Atque haec est illa, quam Aristoteles in Tragoediae definitione posuit, quasi purgatio affectuum, et animi medicina: haec erat illa morum ψυχαγωγία, quae affectus, veluti quosdam sonos et voces, dextre tangeret et pulsaret (*): hac nullae philosophorum disputationes, nulla argumentatio ratione conclusa, nulla definitio, partitio nulla, certiorem nec efficaciorem afferre potest.

Sed et vitiorum et virtutum exempla exhibebat: nec tantum ea quae magnis facinoribus cernerentur, sed et communibus et domesticis moribus nonnumquam heroes informabat. Et in hac parte, si cujusquam, maxime vulgi valet sententia, honesta ac turpia acerrime dijudicantis. Quid? Polyxenae animi magnitudinem memorabo? quid? Electrae amorem erga fratrem? quid, Jocastae lacrymas, Polynicem reducem adspicientis? Antigonae pietatem in patrem? amicitiam Pyladis et Orestis? Nolite dubitare A. A., quin ea omnia mirabiles excitaverint boni rectique amores. Vitia autem quam foedo ac tetro adspectu referuntur? Oedipus Sophocleus, quem nullius flagitii conscientia torquebat, simulatque divina et humana à se violata esse jura cognovit, ab ipso fastigio potentiae, ad turpissimae improbitatis conditionem dejicitur. Cujus quidem quamvis sera poena, et inauditum mortis genus, Deorum metum et mortis timorem mire confirmabat. Deos quidem ipsos in scenâ proponi, ac defunctorum animas excitari, cum Atheniensium non offenderet superstitionem, tum magnam vim habuit ad fidem fictis rebus faciendam. Hoc enim sublimi et mirabili genere opus erat, quod à specta-

to-

(*) PLATO, de eloquentia, *Phaedro p.* 271, *D.* PLUTARCHUS, *Perikl. p.* 161, *D.*

torum temporibus et communi vita remotum esset; quo magis vetusta omnia sanctam habebant reverentiam, ac paene divina existimabantur.

Satis credo intelleximus, A. A., quae ratio fuerit veteris Tragoediae, quae auctoritas, quanta prae aliis artibus et literarum generibus excellentia. Sed ejus laudis longe maximam partem vindicat sibi actio ipsa scenae, et dialogus. Hic enim, non dicam humanae naturae, sed Atheniensium moribus accommodatissimus erat, quorum vita omnis in publicis et rebus, et commodis et incommodis, et sacris et ludis erat. Hinc totum argumentum fabularum fere celeriori numero atque alternis sermonibus proponebatur, nec nisi interdum ad canticorum sublimiorem poësin et artificiosum rhythmum vocabatur. Idem studium sermonis in optimis quibusque poëtis et scriptoribus dominatur. Ita Homerum legentes maxima voluptate afficimur iis locis, quibus sermonis gratissima vicissitudine vere in medias res *rapimur*. Quid Herodoto dulcius ac lenius, quid Thucydide gravius et prudentius? quorum tamen uterque vidit, si continua narratione uteretur, nullis interpositis colloquiorum imaginibus et concionum veritate, fore ut legentium studia, Atheniensium maxime, torperent. Quid philosophos dicam? Plato quidem cum proxime exciperet eorum aetatem qui principes philosophiam sive carmine, sive soluta oratione attigissent, hos nimium à poëseos similitudine recessisse intellexit, et dialogo adhibito, motum ac suavitatem philosophiae institutioni adjunxit, et personarum sermonisque distributione id effecit, ut, quae ars vitae perhibetur, ea ne à vitae verisimilitudine plane abhorreret, sed suis ipsa leporibus et venustate et aptissima disserendi via, se commendaret et probaret (*). Et Plato, divinus plane vir, si tantam famam obtinuit, quod veluti scenam in philosophorum disputationes traduxit;

(*) Cf. WYTTENBACHIUS, in *Epistola ad Cl.* HEUSDIUM *p.* XLI. *sqq.*

duxit; quid de eo sentiendum est, qui philosophiam è scholae umbrâ, in scenae publicorumque ludorum lucem et actionem attulit; quique eam artem, quae unice videbatur delectationis caussa comparata, sapientiae praeceptis et doctissimorum hominum placitis, mirifice ad gravitatem temperavit? Est profecto Euripides (quem significari à me intelligitis, A. A., cujusque mentionem dudum à me postulari arbitror) est autem Euripides sine ulla controversia is, qui, cum in omni genere laudis clarissimos aemulos aequasse, tum multis partibus superasse existimandus sit. Et erat tamen illa aetas, quâ vixit, summorum ingeniorum feracissima, in primis philosophorum, sophistarum, oratorum. Quod ne quis ita interpretetur, ideo minoris Euripidis operam existimandam esse in civibus ad pulcri sensum rectique studium erudiendis; in hoc ipso explicando, quod mihi reliquum est temporis, reliquus ad Vos, A. A., sermo erit.

Plerarumque Graecarum civitatium, sed maxime tum Athenarum, ea ratio erat et institutum, ut revera societatis communio existeret. Itaque non tantum cives ipsi inter se maxima ἰσονομίᾳ, legum et juris aequabili ratione, utebantur; sed quae summa habentur in re publica, Deorum sacra, templa, magistratus, consilium publicum, judicia, militia, reditus publici, omnia erant omnium communia. Hinc universorum vita fere, secus quam apud alios, erat activa (*), nec privatae tantum ἀργίας judicium fiebat, sed nemo omnino à rebus gerendis abstinebat. Quae res, quantas virtutes exseruerit, longum sit explicare: sed maxima fuit in universam civitatem ejus praestantiae vis, quam oratores in concionibus et judiciis excellenti quadam dicendi facultate explicabant. Athenis, si usquam, nobilissima illa eloquentiae laus extitit, cujus mo-

(*) Vid. Cl. WYTTENBACH. *Bibl. Crit. P.* XII. *p.* 42. PLUTARCH. *Solon. p.* 79, D.

momento vel levissimae multitudinis voluntas in omnes partes impelleretur. Igitur tantis discentium studiis, ut ait Cicero in simili re (*), et magistri inventi sunt, maxime Sophistae illi, e quorum disciplina magni viri prodierunt. Cumque Prodico et ipse Euripides uteretur dicendi doctore, noluit tamen civilibus fluctibus se committere, tantam cernens vel optimorum virorum apud plebem esse invidiam.

Sed aliud erat doctrinae genus, eadem illa aetate demum Athenis cognitum, philosophia. Eamdem antea, post poëtas, complexi erant clarissimarum civitatium principes, qui dicendi facultatem et cogitandi prudentiam, cum ipsa imperii dignitate conjunxerant. Haec cum ex Ionia potissimum Athenas percrebuisset, in otiosam abiit ingenii exercitationem et à vitae actione segregata est. Quid de eo dicam, res maxime obscuras tum investigari coeptum esse, de mundi principiis, de siderum motu, coeli conversione; unde Comicorum orta sunt dicteria. Hinc Socrates dicebatur primus philosophiam in terram avocasse, cum non nisi de bonis et malis rebus disputaret, et quomodo omnis vita ad moderationem et honestatem esset regenda. Sed, qui ex hac nobilissima sapientiae officina prodierunt opifices, quum palaestras, gymnasia, porticus disputationibus occuparent, magnaque essent gravissimae disciplinae studia, nihilominus obscurum nacta est theatrum philosophia; quae, quo magis ad artem et scholam redacta est, eo longius à natura, et vitae luce recessit. Ita nullis orationis leporibus philosophi auditores retinuerunt, qui, ut Crassus ait (**), simul ut discus increpuisset, in media oratione, de maximis rebus et gravissimis disputantem philosophum omnes unctionis caussa relinquebant, itaque levissimam delectationem gra-

(*) *Offic.* I. 37.
(**) CIC. *Orat.* II. 5.

gravissimae utilitati anteponebant. Nimirum *σεμνὸν* illud et *σκυθρωπὸν*, superbam quandam gravitatem et vultus severitatem, cum in omnibus rebus aspernarentur Athenienses (*), tum in philosophis multitudo quidem ferre non poterat. Huc accedebat, quod eorumdem elevaret auctoritatem, in patriis moribus et maximarum rerum opinionibus servandis et vindicandis insignis Atheniensium in tanta studiorum levitate constantia. Itaque, cum praeclaris ingenii dotibus animique integritate instructi summi viri Athenis philosophiam traderent, Anaxagoras et Socrates, non sacerdotum quorumdam superstitioni, sed universae plebis invidiae gravissimas poenas dederunt.

Quid autem Euripides, Anaxagorae auditor? destititne philosophari? Imo laudatissimam artem professus est, sed ita ut eam in scena proponeret, in laetissimo ludorum apparatu, musarumque lenocinio et comitatu instructam. Qua re illud assecutus est, ut, cum nusquam Atheniensium pietatem in patrios Deos ac mores offenderet, tamen eamdem egregie castigaret. Nullius facile sententiae major est vis ad moderandam religionem, pietatem, omnemque virtutem, quam de divina omnique rerum natura: in eoque genere maxime Anaxagorae physica ratio à Veteribus celebratur. Quae cum poëtarum maxime carminibus incredibilem in modum essent contaminata ludicris, non opinionum, sed libidinis commentis, egregium auctoritatis et majestatis vindicem nacta sunt Euripidem. Jam enim illa aetate firmiori quodam freno opus erat, quo hominum licentia et intemperantia coërceretur, veteris superstitionis aedificio jamjam in tanta bonarum literarum luce ruinam minante. Cui ut succurreret Scenicus Philosophus, summi Dei imperium et sa-

(*) PLUTARCH. *Pericl. p.* 154. *D.* cf. VALCKEN. *ad Eurip. Hippol.* 93. MAXIMUS TYR. *Dissert.* X. 6. *p.* 109.

sapientiam, divinaeque vindictae certissimam viam ubique in fabulis gravi et luculenta oratione praedicavit et confirmavit, omnemque saepe physiologiam poëtico quodam colore perfudit. Neque hoc tantum, sed summam quamdam legem honestatis et aequitatis esse, cui et ipsos illos Deos, quibus vulgus uteretur, subjectos esse, ita statuit, ut ejus sententiae haud pauca vestigia reperiamus. Igitur cum crebram ex omni fabularum argumento non tantum arriperet admonitionis et praeceptorum opportunitatem, ut honestum decorumque universum illud omnium hominum commune commendaret, sed et, quod singulis personis proprium, singulorumque singulis temporibus et fortunis maxime accommodatum esset, acutissime praecepit. Atque ita demum fructuosa illa philosophia extitit et frugifera: quae non ab infinito disputandi et partiendi et definiendi genere profecta, quid cuique quoque tempore agendum esset, difficile ad judicandum relinqueret; sed singulis illustria, quae vel vitarent, vel sequerentur, exempla proponeret. In quo genere cum tantum elaborarit Euripides, num minor fuit ejus opera in civilibus virtutibus commendandis (*), et re publica tuenda? Ecquis aut Graeci moris amantior, aut moderati illius popularis imperii studiosior, aut demagogorum artibus infestior extitit? Nam de eloquentia quidem non opus erit monere, quae in eo virtutis nomine decoranda est: ita et re et verbis comprobavit summam ejus esse hanc laudem, si quis honestam caussam digne et ornate defenderet. Neque igitur Quinctiliani quamvis egregium praeconium, satis tamen Euripidis laudem complecti videtur, quem et in hoc genere summis quibusvis oratoribus excellentissimum exemplum, quod intuerentur, extitisse, vere mihi videor affirmare. Cumque ita et morum disciplinam, et civilis prudentiae praeceptionem Tragoediae addidisset, ut tanta bona in vitae imitatione, proxime ipsam vitam et forum collocaret,

(*) Cf. PLATO *Gorgia. p.* 502, *C. D.*

ret, oratione etiam, ac praesertim sermone, propius ad communem usum accessit, et solutioribus numeris usus est, quam qui eum praecesserant poëtae (*).

Atque hoc loco literarum iter ac progressum animadvertere, operae pretium est, quippe cum ingenii progressu conjunctissimum. Antiquissimae literae memoria maxime continebantur, nec nisi recitandi arte, quae Rhapsodorum erat, vigebant et in publicum proferebantur. Scribendi usus, sero demum à poëtis et scriptoribus vulgo usurpatus, id tandem perfecit, non ut prosa tantum excoleretur oratio, sed ut literae ad privata studia redactae, in ipsa publica vita conticerent, ac pristina illa poëseos laus periret. Itaque quum antiquiores illi ingenii monumenta ad praesentem laudem et delectationem componerent, neque, quam aliis saepe conciliabant, immortalitatis gloriam spectarent (**); recentiores paullatim à publicis conventibus recesserunt, posterisque relinquere maluerunt, quae prudenti simul ac populari dicendi genere tractassent. Sed in ipso confinio, quod ex utroque genere mixtum sit, adspicere licet. Nam principes illi, et historici, et sophistae et philosophi epidicticum genus retinuerunt: similiterque Euripides et rerum gravitate et sermonis forma in illorum pene possessiones invasit.

Hic igitur flos censendus est illius laudis, quam Athenienses et ingenio et eruditione assecuti sunt, mirifice conspirans cum ipso rei publicae splendore. Pericles universum populum, et reipublicae administrationem ad earum artium studia converterat, quibus elegantia doctrinae et de-

(*) Neque ego Euripidem adeo ineptum poëtam dixerim, ut unam Aeschyli aut Sophoclis fabulam omnium Euripidis fabularum jactura redimendam existimem: quod paulo iniquius pronunciavit magnus in hoc literarum genere vir G. HERMANNUS ad Euripidis Hecubam 760. Lips. 1800.

(**) F. A. WOLFIUS, *Prolegom. ad Homer.* §. XXII.

decori sensus maxime excitantur: atque hujus aequalis, similisque in dispari genere laudis aemulus, Euripides, publicorum ludorum illecebras ad omnis prudentiae salubritatem usurpavit. Ex qua communione et societate optimarum rerum inter se, factum est ut propria esset Athenarum laus, humanitas. Et Euripidi quidem, cum aliis de caussis, tum hoc nomine tantus honor à posteris tributus est, quantum, post Homerum, haud facile quisquam è poëtis adeptus est. Quod si hoc ipsum, A. A., nec satis diserte, quod certo scio, nec pro dignitate argumenti ornate satis explicui; at officium et pietatem Vobis probasse meam arbitror. Nescire quid Veteres Atheniensibus, quid nos Veteribus debeamus, turpissimum sit; multo etiam turpius praestantium illorum virorum merita nihil ad nos pertinere arbitrari, nec grato animo recordari.

Quae ipsa pietatis cogitatio, ut ad Vos me convertam, Viri Amplissimi et Perillustres hujus Academiae Curatores, magnopere me hortatur. Quid enim diffitear et honoris me cupidum esse, et Vestram honorificam praesentiam incredibiliter valuisse ad animum meum, ut primo conturbandum, ita deinceps confirmandum, studiumque in dicendo excitandum. Verum multo magis me commovent singulares Vestrae virtutes, quarum utilitas ad plurimos, admiratio ad omnes pertinet. Egregia laus est, generis nobilitatem et splendorem singularibus ornare animi dotibus doctrinaeque studiis. Egregium est, tanta bona vel fortunae vel exercitationis, non solum ad reipublicae utilitatem, sed ita ad literarum emolumentum conferre, nihil ut majori cura agere videamini. Magnum est clementissimi Regis nostri beneficium, qui hanc celeberrimam Musarum sedem, in Vestra tutela posuerit, ejusque curam, à majoribus sibi traditam et commendatam, Vobis tradere et commendare non dubitaverit. Magnum, si ad me ipsum reverti licet, certamen mihi propositum est, grave onus exspectationis mihi incumbit, quod talibus Viris operam meam, et studium et industriam deinceps

pro-

probari oportet. Quod Vestrum auspicium, Viri Amplissimi et Perillustres, ut omnibus laetum, sic Vobis gratum, Academiae nostrae faustum, et patriae fructuosum sit, ex animo precor.

Tu quoque, Rector Magnifice, et Vos Viri Clarissimi, quarumvis disciplinarum Professores, mihi compellandi estis. Quodsi ea estis animi moderatione, eamque famam assecuti estis ingenio, doctrina, multis magnisque in patriam meritis, ut Vestras laudes praedicari à me certe necesse non sit; ingrati sit animi, non recordari, multorum me Vestrum disciplina usum esse, multos esse qui me praeceptis adjuvarint, multos qui benevolentia, qui maximis beneficiis me prosecuti sint. Vestro mihi porrò opus est auxilio, Vestra benevolentia, si huic muneri ita satisfacturus sum, ut nec mihi arduum, nec aliis inutile fiat: equidem omni observantia atque officio efficiam, ut ne apud ingratum beneficium collocasse videamini. Nam quid de WYTTENBACHIO dicam Viro Cel.? quem oculorum valetudine impediri, et nostra Academia dolet, et omnes per totam Europam literarum amantes: quem mihi in his bonarum literarum studiis ducem extitisse, cujus scholas ad optimarum artium scientiam mihi viam munivisse, nulla temporis diuturnitate obliviscar. Vitae meae inde à pueritia memoriam repetens, nullam fere ejus partem esse video, quin WYTTENBACHII beneficio, sive disciplinae, sive amoris et benevolentiae, instructa et adjuta et ornata sit. Hujus ipsius muneris dum gravitatem reputo, mearumque virium tenuitatem, tum maxime doctoris provinciam sustinere posse arbitrabor, si me porro in discipulorum numero habere perget. Quae cum tanta sint viri incomparabilis in me merita, quo tandem animo in eum affectum me esse existimatis A. A.? Servet ipsi porro Deus eam patientiam in malis tolerandis, eam alacritatem in studiis, quae reliquum vitae spatium nec ipsi injucundum, nec patriae literisque infructuosum efficiant!

Nec Tu mihi praetereundus es, TOLLI, V. Cl., cujus et ego, et omnes

eruditionem suspicimus, sapientiam admiramur, aetatem veneramur; ita actam, ut fortunam et prosperam moderate, et adversam fortiter ferres. Arctius me Tecum muneris ratione conjunctum esse ita gaudeo, quod in Te et doctoris praesidium et parentis caritatem videre mihi videor. Senectutem Tibi nec molestam, nec intolerabilem videri certo scio: quae ut diu vigeat, cum mea, tum studiorum, tum omnium bonorum caussa optamus.

Extremo loco mihi Vobiscum sermo est, Commilitones carissimi; quos eo loco à me haberi persuasum Vobis habete, quo censeri debet florentissima juventus, optimis moribus ornatissima, bonisque studiis deditissima. Graecarum et Latinarum literarum disciplinam jam ad Vos omnes pertinere, cum ex nova Academiae Lege intellexistis, tum una omnium eruditorum consentiens vox ab omni aevo affirmavit. Nec profecto melius studiorum exordium duci potest, quam ab ea disciplina cujus cum ad mores emolliendos, tum ad ingenium acuendum tanta est efficacitas, ut ceterarum graviorum, quae vocantur, disciplinarum quasi quaedam metropolis jure habeatur. Adeo, quod Laelium de amicitia affirmantem legistis, quoquo te vertas, praesto est, neque aqua nec igne pluribus locis utimur, in doctrinae quidem studiis, quam veterum scriptorum et priscae elegantiae monumentis. In quibus cognoscendis interpretandisque, me Vobis neque opera, nec consilio, nec studio umquam defuturum polliceor: uberrimumque ex iis fructum capiatis, vel prudentiae ad quaevis vitae munera recte obeunda, vel omnis virtutis, ad bene beateque totum aetatis spatium degendum, cum Vestrum, tum patriae caussa faxit D. O. M.!